

Els drets culturals com a eina per transformar les polítiques culturals

Publicat per [Interacció](#) [1] el 06/07/2022 - 17:00 | Última modificació: 07/08/2026 - 07:39

El **Cultural Rights Manual** (2022) és una guia elaborada pel Danish Cultural Institute amb el suport del New Democracy Fund que trasllada els drets culturals del terreny jurídic al de l'acció cultural. No es limita a explicar què són els drets culturals, sinó que mostra com poden orientar les polítiques públiques, el treball dels professionals de la cultura i l'acció de la societat civil mitjançant un enfocament basat en drets culturals (Cultural Rights-Based Approach, CRBA).

El punt de partida del manual és una idea que ha anat adquirint centralitat durant les darreres dècades: **la cultura no és únicament un sector d'activitat, sinó un àmbit d'exercici de drets humans**. Els drets culturals formen part dels drets humans universals i són inseparables de la resta de drets fonamentals. El document recorda que inclouen el dret a participar en la vida cultural, a gaudir de les arts, a beneficiar-se del progrés científic i a protegir els drets dels autors. Aquesta perspectiva desplaça el debat des de l'oferta cultural cap a les condicions que permeten exercir aquests drets.

Una de les aportacions més útils del manual és la definició d'un **enfocament de drets culturals**. Aquest parteix dels mateixos principis que l'enfocament general dels drets humans: participació, responsabilitat institucional, igualtat i no-discriminació, empoderament i legalitat. La diferència és que els aplica específicament al camp cultural. Això implica entendre artistes, creadors, organitzacions culturals i ciutadania com a titulars de drets, mentre que les administracions públiques i altres institucions passen a ser subjectes amb l'obligació de respectar-los, protegir-los i fer-los efectius.

?Els drets culturals es concreten en la possibilitat real de participar, crear i compartir cultura en espais accessibles i oberts a tothom.

El manual dedica una atenció especial a la **Convenció de la Unesco de 2005 sobre la protecció i la promoció de la diversitat de les expressions culturals**. La presenta com un instrument polític fonamental perquè legitima les polítiques públiques de suport a la cultura i estableix obligacions per als estats en matèria de diversitat cultural, llibertat d'expressió artística i participació de la societat civil. La Convenció deixa de ser vista només com un acord internacional i esdevé un marc per avaluar les polítiques culturals contemporànies.

La **sostenibilitat cultural** és un altre dels eixos centrals. El document defensa que les polítiques culturals han de combinar objectius immediats amb estratègies de llarg termini capaces de sostenir els ecosistemes culturals. Pren com a referència els marcs d'avaluació de la Unesco, que observen la producció artística, com també la governança, la participació de la societat civil, la diversitat mediàtica, la creativitat digital o la integració de la cultura dins les estratègies de desenvolupament sostenible. El manual és especialment crític amb la distància existent entre aquests compromisos internacionals i la realitat de molts països, on la inversió pública en cultura continua disminuint i les condicions laborals dels professionals culturals continuen essent fràgils.

Un dels apartats més desenvolupats és el dedicat a la **llibertat artística**. El manual amplia la noció habitual de llibertat d'expressió i la relaciona també amb les condicions materials que permeten crear. La llibertat artística inclou poder crear sense censura, accedir a mecanismes de distribució, percebre una remuneració justa, associar-se professionalment i gaudir de drets socials. El text incorpora les aportacions de la relatora especial de Nacions Unides Farida Shaheed i ofereix una panoràmica de les organitzacions internacionals que documenten violacions de la llibertat artística, així com dels mecanismes internacionals disponibles per denunciar-les.

El manual també incorpora una perspectiva transversal sobre **igualtat de gènere i diversitat**. No es limita a denunciar les desigualtats, sinó que presenta exemples concrets de polítiques públiques desenvolupades en països com Finlàndia o Suècia per corregir els desequilibris en l'accés als recursos culturals, la representació artística o les condicions laborals. La mateixa perspectiva s'aplica als drets de les persones LGBTQI+, insistint que els drets culturals no poden desvincular-se del principi universal de no-discriminació.

Una altra aportació singular és la reflexió sobre **l'espai públic** com a espai d'exercici dels drets culturals. El manual defensa que els carrers, places i altres espais compartits constitueixen llocs privilegiats per a la participació cultural i la llibertat d'expressió. Al mateix temps alerta dels riscos derivats de la seva privatització, de la mercantilització de l'espai urbà o de les restriccions administratives que poden limitar l'accés a les pràctiques culturals. Aquesta lectura connecta els drets culturals amb els debats contemporanis sobre ciutat, urbanisme i democràcia.

El document incorpora igualment el **canvi climàtic** dins l'agenda dels drets culturals. Argumenta que els impactes ambientals afecten directament el patrimoni, les pràctiques culturals i les comunitats que les sostenen, especialment els pobles indígenes i els col·lectius més vulnerables. Alhora atribueix a la cultura un paper actiu en la construcció d'imaginari, consciència social i capacitat d'acció davant la crisi climàtica.

Els darrers capítols adopten un enfocament eminentment pràctic. Expliquen els principals mecanismes internacionals disponibles per defensar els drets culturals, des de la Unesco fins al Consell de Drets Humans de Nacions Unides o el Tribunal Europeu de Drets Humans. El manual conclou que conèixer aquests instruments no garanteix l'efectivitat dels drets, però proporciona als professionals culturals una base argumental sòlida per dialogar amb les administracions, denunciar vulneracions i reforçar les seves estratègies d'incidència pública.

Un cop feta la lectura, el principal valor del manual és que **reformula la funció de les polítiques culturals**. La seva mirada no se centra en la programació, el finançament o els equipaments com a finalitats en si mateixes, sinó en la seva capacitat per garantir drets. Aquesta aproximació és especialment rellevant per als governs locals, perquè convida a interpretar la cultura com una responsabilitat pública vinculada a la ciutadania i no únicament com un conjunt de serveis o activitats. Alhora, el caràcter introductori de l'obra fa que alguns àmbits, com ara els drets culturals en l'escala municipal o els mecanismes concrets d'avaluació de polítiques, només s'hi apuntin i requereixin lectures complementàries.

Referència

Porsdam, H., i Reitov, O. (2022). *Cultural Rights Manual*. Danish Cultural Institute.

[Text complet \(pdf\)](#) [2]

Categories: Manual, guia

Categories: Informes i documents

Etiquetes: drets culturals

Etiquetes: polítiques culturals

Etiquetes: diversitat cultural

Etiquetes: participació cultural

Etiquetes: governança cultural

URL d'origen: <https://interaccio.diba.cat/news/2022/drets-culturals-eina>

Enllaços:

[1] <https://interaccio.diba.cat/members/interaccio>

[2] <https://interaccio.diba.cat/sites/interaccio.diba.cat/files/cultural-rights-manual.pdf>

[3] <https://interaccio.diba.cat/node/9017>